

Statens landbruksforvaltning
Norwegian Agricultural Authority

Miljøverndepartementet
Postboks 8013 Dep
0030 Oslo

Postadresse: Postboks 8140 Dep.
NO-0033 Oslo, Norway
Besøksadresse: Stortingsgt. 28

Telefon: +47 24 13 10 00
Telefaks: +47 24 13 10 05

E-post: postmottak@slf.dep.no
Web: www.slf.dep.no

Foretaksregisteret: NO 981 544 315 MVA
Bankkonto: 7694 05 02280

Vår dato: 28.06.02
Vår referanse: 02/1472
Deres dato: 28.02.2002
Deres referanse: 2002-458-1 K/Thg/tla
Vedlegg:
Kopi til:

Høring av NOU 2002:1 Fortid former framtid - utfordringer i en ny kulturminnepolitikk

Statens landbruksforvaltning (SLF) viser til Deres brev av 28.02.2002, vedrørende ovenstående.

SLF har for sin del følgende høringsuttalelse:

Etter det opplyste anbefalte Stortinget våren 1998 å sette ned et offentlig utvalg som skulle utrede en ny kulturminnepolitikk. Bakgrunnen for dokumentet er således at stortingsflertallet var av den oppfatning at dagens kulturminnepolitikk ikke er tilstrekkelig for å sikre vår felles kulturarv for kommende generasjoner. De mente det var behov for en grundig vurdering av mål, strategier og virkemidler. Utviklingen av kulturminnepolitikken bør skje i nært samarbeid mellom offentlige myndigheter og private interesser.

Generelt vil SLF bemerke at utredningen tar for seg kulturminner og kulturmiljøer i en bred sammenheng, og dermed også bevisstgjør og ansvarliggjør mange sektorer, etater og organisasjoner på dette området. SLF ser dette som positivt, selv om en slik bredde også kan virke pulveriserende. På feltene miljø og landbruk skal det fra 2004 overføres ansvar og oppgaver til kommunene, jfr. St.meld. nr. 19 (2001-2002) Nye oppgaver for lokaldemokratiet – regionalt og lokalt nivå. En god integrering av disse områdene, felles oppfatninger og mål, vil være viktig for å sikre et godt samarbeid på lokalt nivå.

Kulturminner og kulturmiljø er en sentral og svært viktig del av landbrukets kulturarv. Føringer som gis innenfor landbrukssektoren, herunder de årlige jordbruksforhandlingene, er av stor betydning for utviklingen mht. kulturminner knyttet til landbruket. Den viktige plassen dette området etter hvert har fått innenfor landbruksforvaltningen gjenspeiles også i St.meld. nr. 19 (1999-2000) Om norsk landbruk og matproduksjon, hvor det står følgende om kulturminner:

"Landbrukets kulturlandskap inneholder et stort antall kulturminner, som for eksempel steingjerder, rydningsrøyser, gravhauger, boplasser, bygninger m.m. Landbruket forvalter

også en viktig del av vår kulturarv gjennom byggeskikk, materialbruk, mattradisjoner, tidligere driftsmetoder og andre kulturhistoriske verdier. Landbruksnæringen skal bidra til å sikre kulturarv og kulturmiljøer, landbruksbebyggelsen og andre kulturminner i landskapet gjennom aktiv landbruksdrift og bosetting i hele landet.” Videre står det: ”Det vil også i det videre legges vekt på å stimulere til bevaring og skjøtsel av kulturminner, blant annet gjennom økonomiske virkemidler og gjennom informasjon og holdningsskapende arbeid.”

Utredningen er en grunnleggende gjennomgang av kulturminner og kulturmiljø og vil være et viktig bidrag i den videre utvikling av kulturminnepolitikken.

Som nevnt er dette en bred høring, og SLF har valgt å konsentrere tilbakemeldingene på noen punkter. Dette gjøres ved å referere til punktene listet opp i høringsbrevet av 28.02.02. Det er likevel noen generelle synspunkter vi ønsker å formidle litt uavhengig av disse punktene. SLF forvalter en rekke økonomiske virkemidler rettet mot kultur og miljø, og det legges føringer innenfor landbrukspolitikken som er avgjørende for utvikling og ivaretagelse av kulturminner- og miljøer. Videre vil landbruksnæringen selv, gjennom utvikling og drift av arealene, ha stor påvirkning på dette området. Dette tilsier at både landbruksforvaltnings og næringens synspunkter bør tillegges vekt i det videre arbeidet med en ny kulturminnepolitikk.

Videre vil SLF allerede innledningsvis formidle vårt ”hovedståsted” knyttet til kulturminner- og miljøer innenfor landbruket. SLF har stor tro på at kulturminner og kulturmiljøer knyttet til landbruket best kan ivaretas og utvikles gjennom en fornuftig og aktiv landbruksdrift. Det må erkjennes at svært mange kulturminner har gått tapt som følge av landbruksdrift opp gjennom årene, men samtidig er det gjort en uvurderlig innsats av mange grunneiere som nettopp gjennom den aktive driften har sikret viktige deler av vår kulturarv.

Etter gjennomlesing av utredningen vil SLF videre peke på behovet for å prioritere og differensiere mht kulturminner og kulturmiljøer. Det er verken penger eller vilje til å verne om alt, men alle involverte aktører trenger råd, veiledning og kunnskap om hva som er det viktigste å få gjort mht. kulturminner og kulturmiljøer.

I det følgende refereres til de punkter i høringsbrevet departementet ønsker tilbakemeldinger på.

Under pkt. 1 *Utredningens mål, strategier og innsatsområder som grunnlag for en fremtidsrettet kulturminnepolitikk* vil SLF peke på at en stor utfordring i fremtiden vil være formidling av informasjon om kulturminner/miljøer og skjøtsel av disse. Eieres sentrale rolle i forhold til kulturminnene, og kulturminnenes egenverdi og bruksverdi må være fremtredende. Her vil en aktiv bruk være en forutsetning for en god kulturminnepolitikk i fremtiden.

Under pkt. 3, *Kulturminner og kulturmiljøer som grunnlag for verdiskaping* vektlegger utredningen betydningen av å ha gode økonomiske rammevilkår i arbeidet med kulturminner og kulturmiljøer. Noen av de landbrukspolitiske virkemidlene har også i lengre tid vært rettet mot miljø, kulturlandskap, kulturminner – og miljøer. Svært ofte er disse verdiene helt sentrale i deler av landbrukets miljøgodeproduksjon, og dermed vesentlige for verdiskaping. Utfordringene blir ofte å sikre et godt samarbeid mellom ulike forvaltningsorgan,

forvaltningsnivåer og eiere/brukere slik at verdiene kan ivaretas på best mulig måte. Et godt samarbeid inkluderer både faglig og økonomisk bistand fra både miljø- kulturminne og landbruksmyndigheter. Som nevnt innledningsvis vil SLF peke på at en fortsatt aktiv landbruksdrift svært ofte er en forutsetning for å ivareta mange kulturminner- og miljøer i fremtiden, og at dermed den beste form for vern er gjennom en aktiv og forsvarlig bruk.

Her vil vi videre peke på at det i mange tilfeller er vanskelig å aktivt bruke kulturminnene i denne ressursammenhengen grunnet at bonden selv, og ofte også kommunen, har for liten oversikt og kunnskap om lokale kulturminner. Gode registreringer er nødvendig for at både forvaltningen og den enkelte bonde skal kunne gjøre en god jobb.

Under pkt. 4, *Eieres og brukeres rolle og situasjon i kulturminnearbeidet* har det vært et viktig utgangspunkt å se på fordeling av rettigheter og plikter mellom offentlig og private aktører. Som nevnt under pkt. 3 vil det være mange private eiere som også er aktive bønder, og forholdet disse har til kulturminneforvaltningen er ikke alltid uproblematisk. Kulturminner forbindes altfor ofte med problemer i den daglige drifta, gjennom restriksjoner og begrensninger. Utfordringen blir å greie å få frem hvilke positive verdier og muligheter kulturminner fører med seg, både for den enkelte eier og som "ressurs" for drifta. I mange tilfeller vil en litt mer "forståelsesfull" tilnærming fra kulturminneforvaltningens side kunne være positivt. Dialog med eiere – og reell dialog innebærer at kulturminneforvaltningen av og til må akseptere løsninger som innebærer kompromisser – er da helt sentralt. Dialog innebærer videre overføring og formidling av kunnskap, noe det er helt klart at landbruksnæringen trenger for å bygge opp den forståelsen som er nødvendig for å sikre de kulturminnene som er igjen, og som det er vesentlig å få ivaretatt.

Under dette punktet er det videre viktig å få frem at økonomi blir et sentralt tema for mange eiere. I landbruket finnes det svært mange grunneiere som har ansvar for freda og verneverdige bygninger, og for mange blir det en tung økonomisk byrde å få sikret dette på best mulig måte. Dette er et område man fremover bør arbeide aktivt med for å finne løsninger som sikrer at eiere gis mulighet til å gjøre en tilfredsstillende jobb.

Under pkt. 6, *Kompetanseoppbygging og utdanning* har utredningen vist at utdanningsmulighetene er for dårlige og for spredt. Når det gjelder håndverkerkompetanse kan SLF slutte seg til dette. Gjennom tilskuddsordningen "Spesielle tiltak i landbrukets kulturlandskap" (også kalt STILK) gis det betydelige midler til freda og verneverdige bygninger i landbruket. Denne tilskuddsordningen ble evaluert i 2001, og mht. bygningstiltak ble det stadfestet at mangel på håndverkere med nødvendig spesialkompetanse var et problem. Dette fikk en også bekreftet gjennom landbrukets kulturminnesatsing i kulturminneåret i 1997. Da arrangerte alle fylker seminarer om freda og verneverdige bygninger i landbruket, og tilbakemeldingene var svært ofte lang ventetid på kompetente håndverkere.

Tiltak som kan bedre dette vil være av stor betydning for at de mange unike bygninger vi har i landet vårt, både i tilknytning til landbruk, byer og andre steder, blir ivaretatt. Likevel mener SLF at det på håndverksiden allerede finnes mye kunnskap og kompetanse rundt i landet. Det er en utfordring å få samlet kunnskapen slik at en kan presentere en oversikt over hva som finnes av aktuell håndverkerkompetanse, hvor den finnes, samt gjøre den lett tilgjengelig.

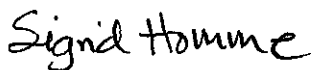
Når det gjelder kompetanse er det videre viktig å fokusere på kunnskap knyttet til skjæringspunktet mellom kultur og natur. Det blir en utfordring å ivareta kulturmiljøer når gårdsbruk nedlegges, og praktisk kunnskap om utvikling og ivaretagelse av kulturlandskap forsvinner.

Under pkt. 7, *Mindretallets særmerknad* vil SLF spesielt fremheve de synspunkter som mindretallet fremmer mht prioritering. Som nevnt tidligere er utredningen svært bred og generell, noe som er positivt i forhold til at mange ansvarliggjøres. Samtidig savner vi et klarere fokus på at det må gjøres noen valg mht hva som er viktigst. Hvordan skal vi prioritere i fremtiden? Alt kan ikke ivaretas, og forvaltning, ulike organisasjoner og eiere har behov for noen klare retningslinjer i forhold til hva som er særlig prioriterte kulturminner og kulturmiljøer.

Avslutningsvis vil SLF peke på miljø og miljøgodeproduksjon tillegges økende vekt innenfor landbrukspolitikken. Politikken på både landbruks- og kulturminneområdet bør preges av helhetstenkning og samarbeid. Innenfor kulturminnesektoren vil kulturmiljøtankegangen være sentral. Og tilsvarende innenfor landbrukssektoren satses det på helhetlig tenkning rundt miljøutfordringer gjennom fokus på større områder og bredt lokalt samarbeid. Dette muliggjøres bl.a. gjennom ordningen "Områdetiltak". Dialog og samarbeid omkring disse temaene mellom ulike etater og nivåer blir svært viktig i en tid hvor stadig større ansvar blir flyttet til regional og lokal forvaltning.

Dette brevet er sendt både pr. post og elektronisk.

Med hilsen
for Statens landbruksforvaltning

Sigrid Homme
fung. seksjonssjef

Hans-Jørgen Storheim
rådgiver